

Wykluczenie społeczne jako jeden z problemów Rzeczypospolitej

- [Wprowadzenie](#)
- [Badanie 1](#)
- [Film](#)
- [Audiobook](#)
- [Badanie 2](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Daria Becker-Pestka, Grzegorz Kubiński, Majka Łojko, *Różne obszary wykluczenia społecznego w Polsce. Wybrane zagadnienia*, Wrocław 2017, s. 62–63.

Wykluczenie społeczne jako jeden z problemów Rzeczypospolitej

Źródło: Niloy Biswas, domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „**Statystycznie rzecz biorąc**”.

Są inni niż my albo inni niż oni, albo inni niż...

No właśnie, niż kto? Dlaczego inność stygmatyzuje? Dlaczego często odrzucamy tych, którzy są inni? A może nie odrzucamy, ale nasze zasady i normy w ogóle nie biorą tych innych pod uwagę i ich wykluczają?

Twoje cele

- Zdefiniujesz zjawisko wykluczenia społecznego.
- Rozróżnisz obszary wykluczenia społecznego oraz przyczyny wykluczenia w poszczególnych obszarach.
- Zaprojektujesz zmiany w obszarze polityki społecznej, które będą miały na celu zmniejszenie wykluczenia społecznego w danym obszarze.

Badanie 1

Odpowiedz na pytanie, wybierając maksymalnie trzy z zaproponowanych grup.

Wariant „trudno powiedzieć” zaznacz tylko wtedy, gdy rzeczywiście nie potrafisz się zdecydować na żadną z pozostałych możliwości.

Ćwiczenie 1

Które z wymienionych grup twoim zdaniem są w najgorszej sytuacji i napotykają największe trudności i ograniczenia w społeczeństwie?

osoby z niepełnosprawnościami

ludzie ubodzy, biedni

osoby starsze

osoby bezdomne

byli więźniowie

osoby chorujące psychicznie

osoby słabo wykształcone

bezrobotni

migranci

osoby o odmiennej orientacji seksualnej, homoseksualiści

osoby mieszkające z dala od wielkich miast

niektóre mniejszości narodowe

wyznawcy innych religii niż rzymskokatolicka

byli funkcjonariusze i współpracownicy służb specjalnych PRL

osoby niewierzące i niepraktykujące

członkowie i sympatycy niektórych partii politycznych

nie ma takiej grupy

trudno powiedzieć

Oprac. na podst.: CBOS, *Komu żyje się najtrudniej*, Komunikat z badań nr 116/2018, Warszawa 2018, s. 1.

Porównaj swoje odpowiedzi z propozycjami innych uczniów. Czy między waszymi odpowiedziami były duże rozbieżności?

Ćwiczenie 2

Rozważ następujące problemy i odpowiedz na pytania.

Jakie czynniki twoim zdaniem w największym stopniu wykluczają niektórych Polaków z uczestnictwa w poszczególnych sferach życia społecznego?

Czym różni się wykluczenie od samowykluczenia?

Czy osobom, które nie mogą zrealizować swoich potrzeb życiowych, należy zawsze pomagać za wszelką cenę?

Na jakie ograniczenia mogą napotykać służby socjalne państwa (na przykład w Polsce), podejmując działania na rzecz likwidacji wykluczenia społecznego z różnych obszarów życia poszczególnych grup społecznych?

Przedyskutuj swoje odpowiedzi z koleżankami i kolegami z klasy. Przeanalizuj, czy bardzo się różnicie w swoich odpowiedziach. Ustalcie wspólnie, z czego to wynika.

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem na temat zjawiska wykluczenia społecznego. Powiąż ze sobą obszary wykluczenia społecznego, które twoim zdaniem pozostają w najsilniejszym związku.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DmkmtnKee>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem Polak wykluczony.

Ćwiczenie 1

Ze wszystkich kategorii osób wymienionych w pytaniu sondażowym wybierz dwie: jedną, której według ciebie najłatwiej jest pomóc w przezwyciężaniu wykluczenia społecznego, i drugą, której według ciebie jest w tym pomóc najtrudniej. Podaj powody, dla których pomoc jest najłatwiejsza (w pierwszym przypadku) i najtrudniejsza (w drugim).

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z audiobookiem i powiąż poszczególne wymiary wykluczenia społecznego z rodzajami działań wspierających osoby i rodziny wykluczone oraz przeciwdziałające wykluczeniu strukturalnemu (dotyczącemu całych [grup społecznych](#)).

Źródło: Daria Becker-Pestka, Grzegorz Kubiński, Majka Łojko, *Różne obszary wykluczenia społecznego w Polsce. Wybrane zagadnienia*, Wrocław 2017.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z danymi z wykresu i wykonaj zadanie.

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wybrać trzy czynniki

Oprac. na podst.: CBOS, *Społeczne postrzeganie problemu ubóstwa*, Komunikat z badań nr 83/2017, Warszawa 2017, s. 9.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Słownik

alokacja

inaczej: rozmieszczenie; dotyczy zasobów, głównie w gospodarce, ale nie tylko; rozmieszczenie zasobów polega na przypisaniu ich do instrumentów użycia

anomia

(z gr. *a* – bez, *nomos* – prawo); rozpad powszechnie przyjętych norm i więzi społecznych występujący w okresach szybkich, gwałtownych przemian społecznych

deprywacja

stan ciągłego niezaspokojenia potrzeb (potrzeby); najczęściej dotyczy to potrzeb psychicznych, ale także materialnych; zazwyczaj wiąże się z dużym stresem dla jednostki doświadczającej takiego niezaspokojenia

dysfunkcja

nieprawidłowe funkcjonowanie jakiegoś elementu w określonej całości, brak przystosowania elementu do pełnienia określonej funkcji, co daje negatywne efekty dla całości (np. dysfunkcyjny rodzic alkoholik niebiorący udziału w procesie utrzymania rodziny)

ekskluzja

wykluczenie, odrzucenie

grupa społeczna

co najmniej trzy osoby połączone względnie trwałymi więziami społecznymi powstałymi na podłożu odczuwanych i uświadamianych wspólnych potrzeb, wartości i interesów, których treści wyznaczają specyfikę i odrębność danej grupy od innych

kategoria społeczna

zbiór jednostek wyodrębniony ze zbiorowości ze względu na cechę odróżniającą je od innych jednostek; cecha ta musi być ważna pod względem społecznym, a jednostki muszą posiadać poczucie odrębności ze względu na tę cechę

klasa społeczna

segment społeczeństwa, do którego zaliczamy jednostki pozostające w podobnym położeniu społecznym warunkowanym własnością; dotyczy to zwłaszcza posiadania środków produkcji

inkluzja

włączenie

patologia

(z gr. *pathos* – choroba, cierpienie oraz *logos* – wiedza, nauka); nauka o cierpieniu; patologią społeczną określa się zjawiska, które naruszają normy i wartości, wywołujące potępienie społeczne zbiorowości lub całego społeczeństwa i powodujące społeczne działania, które mają ograniczyć, likwidować, przeciwdziałać zjawiskom

penitencjarny

dotyczący więziennictwa (więźniów i kar wymierzanych osobom winnym przekraczania prawa)

underclass

inaczej: podklasa społeczna, czyli jednolita (w zakresie wartości czynnika wykluczającego z życia społecznego) i niejednolita w zakresie innych charakterystyk społecznych kategoria społeczna, skupiająca ludzi „wystawionych” poza nawias społeczeństwa (np. ludzie biedni, bezdomni, przestępcy, narkomani, alkoholicy, chorzy umysłowo i inni)

Badanie 2

Weź pod uwagę dotychczasowe rozważania z Badania 1, wykonanych ćwiczeń oraz przedstawionych materiałów i ponownie odpowiedz na pytanie, wybierając maksymalnie trzy z zaproponowanych grup. Wariant „trudno powiedzieć” wybierz tylko wtedy, gdy rzeczywiście nie potrafisz się zdecydować na inną możliwość.

Ćwiczenie 1

Które z wymienionych grup twoim zdaniem są w najgorszej sytuacji, które napotykają największe trudności i ograniczenia w społeczeństwie?

osoby z niepełnosprawnościami

ludzie ubodzy, biedni

osoby starsze

osoby bezdomne

byli więźniowie

osoby chorujące psychicznie

osoby słabo wykształcone

bezrobotni

migranci

osoby o odmiennej orientacji seksualnej, homoseksualiści

osoby mieszkające z dala od wielkich miast

niektóre mniejszości narodowe

wyznawcy innych religii niż rzymskokatolicka

byli funkcjonariusze i współpracownicy służb specjalnych PRL

osoby niewierzące i niepraktykujące

członkowie i sympatycy niektórych partii politycznych

nie ma takiej grupy

trudno powiedzieć

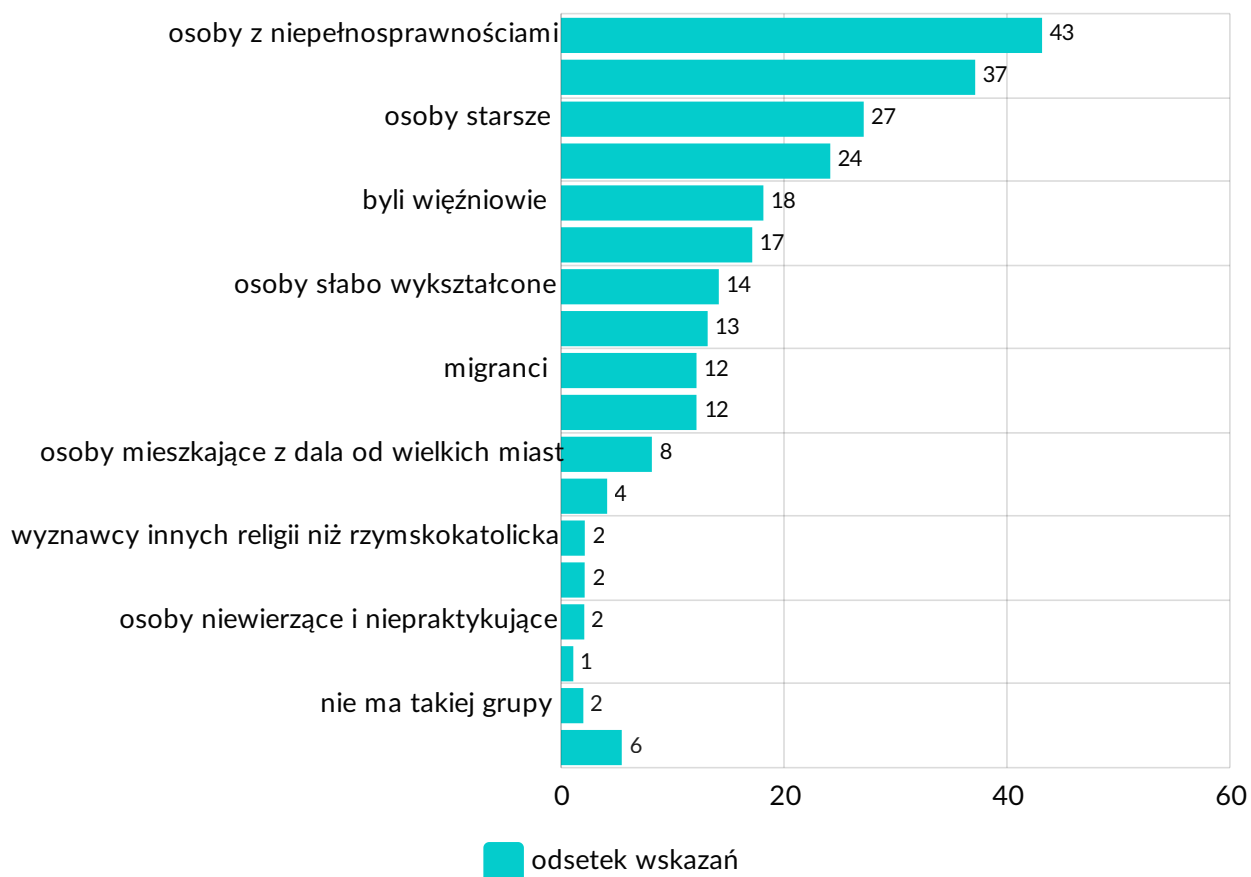
Oprac. na podst.: CBOS, *Komu żyje się najtrudniej*, Komunikat z badań nr 116/2018, Warszawa 2018, s. 1.

Porównanie sondaży i wyników badań

Ćwiczenie 2

Przeanalizuj różnice w procentowych rozkładach odpowiedzi na pytanie sondażowe.

Które z wymienionych grup, Pana(i) zdaniem, są w najgorszej sytuacji, które napotykają największe trudności i ograniczenia w społeczeństwie? Proszę wybrać nie więcej niż trzy takie grupy.

Oprac. na podst.: CBOS, *Komu żyje się najtrudniej*, Komunikat z badań nr 116/2018, Warszawa s. 1.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

W pierwszym kroku porównaj rozkłady procentowe odpowiedzi z badań zrealizowanych przez CBOS na ogólnopolskiej próbie dorosłych Polaków z rozkładami odpowiedzi twojej klasy udzielonymi w Badaniu 1. Rozważ ewentualne przyczyny w różnicach poszczególnych wskaźników procentowych (jeśli uznasz je za istotne). Czy jako grupa różnicie się czymś od społeczeństwa polskiego jako całości? Co uzasadnia te różnice?

W drugim kroku porównaj odpowiedzi z obu sondaży przeprowadzonych w klasie. Rozważ ewentualne przyczyny w różnicach poszczególnych wskaźników procentowych (jeśli uznasz je za istotne). Czy refleksja nad pytaniami po pierwszym sondażu oraz treści zamieszczonych materiałów mogły wpłynąć na zmianę wskazań części z was? Jeśli tak, przedstaw, których wskazań, i uzasadnij dlaczego. Jeśli nie, również uzasadnij.

Dla nauczyciela

Autorka: Paulina Wierzbińska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Wykluczenie społeczne jako jeden z problemów Rzeczypospolitej

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

I. Człowiek i społeczeństwo.

Uczeń:

9) rozpoznaje problemy życiowe młodzieży w społeczeństwie polskim i formułuje sądy w tych kwestiach.

Zakres rozszerzony

III. Struktura społeczna i problemy społeczne.

Uczeń:

7) charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w Rzeczypospolitej Polskiej; rozważa różne możliwości jego rozwiązania.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- definiuje zjawisko wykluczenia społecznego;
- rozróżnia obszary wykluczenia społecznego oraz przyczyny wykluczenia w poszczególnych obszarach;
- projektuje zmiany w obszarze polityki społecznej, które będą miały na celu zmniejszenie wykluczenia społecznego w danym obszarze.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- badanie sondażowe;
- analiza materiału źródłowego.

Formy pracy:

- praca indywidualna;

- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Przedstawienie tematu „Wykluczenie społeczne jako jeden z problemów Rzeczypospolitej” i celów zajęć.
2. Uczniowie biorą udział w rozmowie wprowadzającej szczegółowo w przedstawiony temat lekcji.

Faza realizacyjna:

1. Zalogowany na platformie nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej (lub za pomocą rzutnika) pytanie sondażowe z sekcji „Badanie 1”. Uczniowie na telefonach komórkowych lub tabletach logują się do systemu, dołączają do lekcji i przystępują do odpowiedzi na zadane pytanie. Nauczyciel, korzystając ze swojego panelu użytkownika, wyświetla zestawienie odpowiedzi uczniów. Chętne osoby mogą uzasadnić swój wybór.
2. Podział klasy na grupy. Każdy zespół rozważa problemy przedstawione w ćwiczeniu 2 w sekcji „Badanie 1”. Następnie reprezentanci grup przedstawiają efekty pracy, które są wspólnie dyskutowane przez uczniów.

3. Praca z materiałem zamieszczonym w sekcji „Film”. Uczniowie zapoznają się z treścią materiału, a potem w parach wykonują polecenia. Następnie wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udziela też uczniom informacji zwrotnej.
4. Uczniowie zapoznają się z treścią audiobooka, zapisują problemy i pytania z nią związane. Następnie prowadzą dyskusję, która pozwala lepiej zrozumieć poruszaną tematykę. Na końcu przystępują do rozwiązywania zadań w sposób indywidualny.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie ponownie odpowiadają na pytanie sondażowe postawione na wcześniejszym etapie zajęć (w sekcji „Badanie 2”). Wyniki są wyświetlone na tablicy interaktywnej.
2. Podział na grupy. Każda z nich wykonuje ćwiczenie 2 w sekcji „Badanie 2”. Uczniowie porównują wyniki sondażu przeprowadzonego przez CBOS oraz wyniki badań przeprowadzonych w klasie. Przedstawiciele zespołów prezentują odpowiedzi, które są wspólnie omawiane i porównywane.
3. Omówienie przebiegu zajęć, przedstawienie mocnych i słabych stron pracy zespołów i przekazanie informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Napisz krótką notatkę, uwzględniając w niej najistotniejsze informacje dotyczące zagadnień poruszanych na zajęciach.

Materiały pomocnicze:

- *Encyklopedia socjologii*, Warszawa 1998.
- B. Szacka, *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa 2003.
- *Osobowość a społeczne zachowanie się ludzi*, red. Janusz Reykowski, Warszawa 1980.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium z sekcji „Film” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.